

Подполковник Стефан Мъндев

Стефан Мъндев (1899, Сливен – 1996, Бургас) е син на учителя Иван Мъндев, който по-късно става известен търговец и собственик на хотел „Ямбол“. Завършва Военното училище като подпоручик. При създаването на Дирекцията по въздухоплаване през 1925 г. е зачислен в състава ѝ, след което постъпва в Аеропланното училище в Казанлък и след година и половина подготовка взема първи и втори пилотски изпит. Постъпва в бойната част на летището в Божурище, а по-късно е комендант на летището. През 1929 г. е произведен в чин капитан, след което е командир на ято към Първи армейски орляк на летище Божурище. От 1940 г. е майор, а през 1942 г. е назначен за командир на трети Образцов разузнавателен орляк на летище Ямбол. Участва във Втората световна война като подполковник, а след войната е командир на втора летищна база в Стара Загора. Уволнен е при чистката в армията.

През 1949 г. Стефан Мъндев е вкаран за първи път в ТВО „Белене“. Освободен е на следващата година, но на 29 септември 1952 г. е арестуван в Бургас, където живее със семейството си, и е следствен три месеца в ДС. Без присъда, с единственото обвинение, че е царски офицер и трябва да бъде превъзпитан, той е изпратен за втори път в ТВО „Белене“ до септември 1953 г.

По време на Унгарското народно въстание отново е арестуван. След обиск в дома му е намерен пистолет „Макаров“, подарен от руснаците за спомен от войната, отнети са му и 11 ордена и медала, връчени за воинска доблест и заслуги, личната сабя и парадният кортик. С петгодишна присъда е изпратен в затвора в Бургас, а след това в Сливен. След три и половина години е освободен, с единствената възможност да работи като ковач на щайги, а в края на всяка седмица трябва задължително да купи бутилка ракия на бригадира. След това е поливач на градския колодрум.

Подполковник Стефан Мъндев си отива от този свят с достойнството на човек, който е изпълнил дълга си към Родината и без капка озлобление за несправедливостите и униженията, на които е подложен от комунистическия режим.

16.1.3. „Граждански клуб – Бургас“

Преди 9 септември 1944 г. в Бургас е учреден „Граждански клуб – Бургас“, в който членуват едни от най-изтъкнатите бургазлии, хора с успешна професионална кариера, образовани и с добро име сред своите

съграждани, обединени от идеята да помагат за просперитета на Бургаския регион. След „Девети“ почти всички от членовете му попадат в графата „бивши хора“, за които ДС събира сведения чрез агент „Павлов“, който акуратно изготвя доклад с персонална характеристика за всеки от членовете, без политически оценки⁷⁶²:

– „Д-р Асен Георгиев – честен и почтен човек, с влияние и обществено положение, добър в професията си рентгенолог.

– Инженер Коста Йорданов – честен и почтен човек, добър организатор в строителните предприятия, основател и съакционер във фабрика „Прежда“, не е сребролюбец и е много упорит.

– Вълчо Д. Вълчев – председател на Бургаската търговска камара, италиански възпитаник, ползва се с уважението на всички в Гражданския клуб.

– Панайот Георгиев – шведски търговски консул, параходен агент. Владее френски и английски езици. Обичан от всички, с много приятели. Добре печелеше от агентството и с широка ръка плащаше на работниците от пристанището.

– Михаил Зелков – либерал, бивш секретар на губернатора на Тракия, секретар на Гражданския клуб. Държеше много на добрата и справедлива кауза на Бургас. Честен, добър организатор, почина в мизерия.

– Петър Велчев – германски възпитаник, член на АД „Девеко“ Бургас, с голяма техническа подготовка в моливната индустрия. Беше силно настроен срещу германската окупация на България.

– Богомил Кефалов – директор на банка „Български Кредит“.

– Давид Хасан – голям търговец.

– Исак Йомтов от фирма „Йомтов-Аврамов“ – износител, много начетен, с вкус към изящните изкуства и литературата. Спокоен, отзивчив, любезен, симпатичен на всички граждани.

– Алберт Йомтов – много добър в професията, честен, с голям кредит в търговския свят.

– Данаил Кънев – адвокат, социалдемократ. Сериозен и положителен. Добър адвокат.

– Петър Димитров – член на фирма „Братя Димитрови“, износител на въглища в Цариград, производител на траверси. Занимава се с експлоатация на гари. Произвежда паркет и дъбови бъчви.

– Неделчо Хазърбасанов – син на големия земевладелец от Карнобат Хазърбасанов.

⁷⁶² АКРДОПБГДСРСБНА – Бс, ф. 1, оп. 2, а.е. 569, донесение на агент „Павлов“ за Гражданския клуб – Бургас, създаден за развитие на Бургас и региона.

Инженер Михаил Милер – директор на мина „Черно море“, руски еврей. Добър организатор. Привързан към предприятието и стопаните на мината Георги Губиделников и Бурови, със спекулативен дух. По-крупните сделки на предприятието възлагаха на него и успешно ги извършваше.

Д-р Жеко Грозев – хирург, много добър в професията, с име на честен човек, обичан от членовете на клуба. Не е сребролюбец.

Д-р Владимир Бурилков – адвокат, публицист, добър журналист, начетен, пише статии във всички вестници.“

Братя Бурилкови

През 1886 г. в Малко Търново турците убиват заможния търговец Тодор Димов Бурилков⁷⁶³, който е активен участник в църковно-националните борби, основател и председател на образувания през 1883 г. Български революционен комитет в Малко Търново. След убийството неговата съпруга Зора Бурилкова, която е създател и първи председател на Женското благотворително дружество в града, остава вдовица със седем малки деца. Две от децата умират малки, а останалите пет завършват висше образование, като взаимно се подпомагат финансово.

Най-големият брат Димо Бурилков⁷⁶⁴ (1877–1963) завършва медицина с докторат в Лозана. Доброволец в Балканската война. Той дълги години се занимава с обществена дейност – председател на Дружеството на прогресивното българско студентство, председател на Съюза на санитарните работници (1919–1939), главен секретар на Дружеството за борба с туберкулозата (1932–1938), председател на Българската въздържателна федерация (1933–1941). Редактира списанията „Народно здраве“, „Фар на въздържанието“, „Курортно дело“, както и вестниците „Медицинска мисъл“, „Село“, „Народно здраве“ и „Трезва борба“. Създава калолечебницата в Поморие (1927). Член на Радикалната партия. Народен представител в XXIII Обикновено народно събрание, удостоен със званието „народен лекар“.

Вторият брат Жельо Бурилков (1880 – 1966) завършва Педагогическото училище в Казанлък и работи до 1912 г. като учител в различни

⁷⁶³ Билярски, Цочо. Д-р Владимир Бурилков – най-бележитият журналист и публицист сред тракийските българи. – Източник: sitebulgarizaedno.com, 18 септември 2012 г.

⁷⁶⁴ Димо Тодоров Бурилков. – Източник: Радикалдемократическа партия в България, rdp-bg.org.

краища на България. В навечерието на Балканската война заедно с майка си напускат Малко Търново и с гемия през Цариград пристигат в Бургас. След края на войната приема властта от турците в Малко Търново и става първият български околийски управител. Денят на това събитие, 25 октомври, се чества понастоящем като Ден на Малко Търново или Ден на възстановената държавност. Между Балканската и Първата световна война завършва икономически науки в Нюшател, Швейцария, и участва като доброволец в избухналата война.

По-късно работи като проверител в Дирекция „Стопански грижи и обществена предвидливост“ в София (1917–1919), а от 1919 г. до 1924 г. е секретар на Търговско-индустриалната камара в Бургас. Член е на Българското икономическо дружество и председател на Общия съюз на българските индустриалци (1942–1943). Два мандата е подуправител на БНБ (1924–1934) заедно с Добри Божилов и главен директор в химическите заводи на гара Костинброд (1936–1947), а след национализацията е заместник-директор. На 28 август 1948 г. цялото му семейство е изселено от София и софийското жителство на всички е отнето. Така на 68-годишна възраст един почтен и образован човек, дал много на общество и родина, е принуден почти двадесет години до своята кончина да прекара живота си в страхове, обиди и черна неблагодарност в условията на работническо-селска власт.

Най-малкият брат, Владимир Бурилков⁷⁶⁵ (1882–1968), завършва основно и прогимназиално образование в Малко Търново, а средно образование във Видин. Постъпва в Юридическия факултет на Софийския университет, но прекъсва следването си и започва работа в редакцията на вестник „Мир“ – орган на Народняшката партия. През 1907 г. преминава в независимия „Дневник“ и става негов главен редактор. По време на Младотурската революция е командирован в Солун, откъдето отразява пряко събитията.

В периода 1909 – 1911 г. завършва висшето си образование като доктор по право в Брюкселския свободен университет, където следват много български студенти. Става член на Централната комисия по печата, сътрудничи на „Летоструй“ и е сред основателите на Дружеството на столичните журналисти и на Съюза на българските конституционни клубове.

⁷⁶⁵ Цит. по: Билярски, Цочо. Д-р Владимир Бурилков – най-бележитият журналист и публицист сред тракийските българи.

По-късно е основател и редактор на „Бургаска поща“ и „Бургаска вечерна поща“.

През Балканската война е доброволец, а през Първата световна война, като подофицер в 11-а пехотна Македонска дивизия е ранен при боевете край Криволлак. В периода 1916–1917 г. е комендант на Криволлак и за кратко – окръжен управител в Ниш. През 1926 г. като член на Демократическия сговор е избран за народен представител от Странджанския край.

След „Девети“ е изправен пред „народния съд“. Тогава редица общественици като проф. Янко Атанасов, дипломатът Никола Антонов и Илия Бояджиев застават в негова защита, а посоченият от Владимир Бурилков за свидетел министър-председател Кимон Георгиев, на когото е застъпник в последните парламентарни избори, не се отзовава. Получава условна присъда от една и половина години затвор и е заличен от списъците на адвокатурата. През април 1948 г. семейството му е изселено в село Тича, Котленско, бургаското жителство им е отнето и са им наложени ограничения за заселване в София и Пловдив и в граничната зона⁷⁶⁶. Новата власт заличава за дълги години обществената и политическата дейност на Владимир Бурилков и така още една фигура от виден възрожденски род минава в забрава.

На 2 декември 1968 г. д-р Владимир Бурилков почива в Бургас.

16.1.4. Държавна сигурност и „вражеските“ елементи в Бургаски окръг

Унгарските събития през 1956 г. активизират БКП и ДС. В Бургаска област започва издирване на бивши хора и бивши царски офицери, николаетковисти и легионери като най-способни за провеждане на вражеска дейност.

В ДС – Айтос през 1957 г. са заведени по линия „бивши хора, бивши царски офицери, младежи и здравеопазване“ 29 отчетно-наблюдателни дела⁷⁶⁷. Между редовно наблюдаваните са бившият кмет и заличен адвокат Димитър Карабашев; бившият едър търговец Димитър Балкански; бившият индустриалец Иван Тончев. През 1960 г. този контингент е оценен като

⁷⁶⁶ Пак там.

⁷⁶⁷ АКРДОПБГДСРСБНА – Бс, ф. 1, оп. 2, а.е. 554, годишен отчет на ДС – Айтос по линия на бивши хора, младежи и здравеопазване за 1957 г.